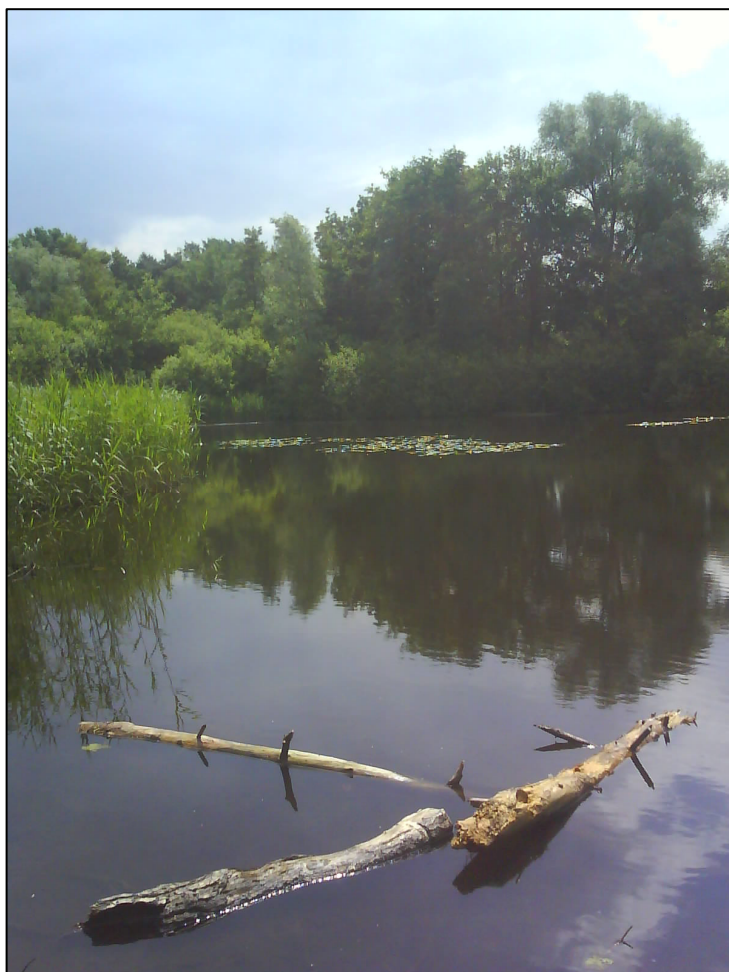
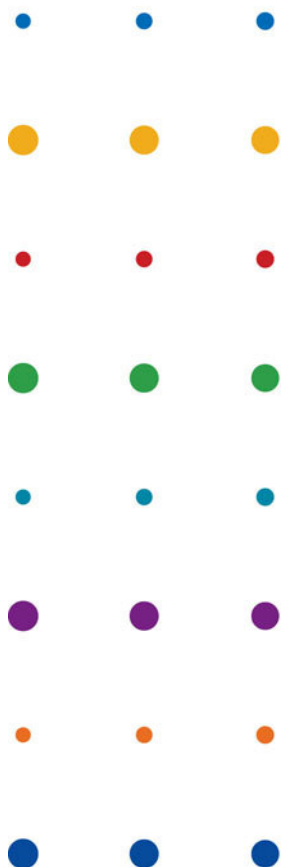

Inventarisatie en overzicht huidige situatie Schaapsloopven Valkenswaard

Gemeente Valkenswaard

mei 2010
definitief

Inventarisatie en overzicht huidige situatie Schaapsloopven Valkenswaard

dossier : C1742-01-001
registratienummer : HMo/MBo/NH/LW-EH20100001
versie : 1

Gemeente Valkenswaard

mei 2010
definitief

INHOUD

BLAD

1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Werkwijze	3
2	LIGGING EN KARAKTERISTIEK SCHAAPSLOOPVEN	4
3	STREEFBEELD	6
4	NATUURWETGEVING EN -BELEID	7
4.1	Provinciale uitwerking van het compensatiebeginsel	7
4.2	Flora en fauna	9
5	NATUURWAARDEN IN HET SCHAAPSLOOPVEN	11
5.1	Bronnen en werkwijze	11
5.2	Verwachte effecten	11
5.2.1	Flora	11
5.2.2	Broedvogels	12
5.2.3	Zoogdieren	13
5.2.4	Amfibieën en reptielen	14
5.2.5	Vissen	14
5.2.6	Libellen, vlinders en overige diergroepen	16
6	CONCLUSIE & ADVIES VOOR VERVOLGPROCEDURES	17
7	LITERATUUR EN BRONNEN	19
	COLOFON	21

BIJLAGEN

1	LIGGING PLANGEBIED
2	GEGEVENS NATUURLOKET
3	INVENTARISATIEGEGEVENS FLORA
4	INVENTARISATIEGEGEVENS VOGELS EN FLORA

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Gemeente Valkenswaard heeft het voornemen het Schaapsloopven te herstellen. De ecologische kwaliteit van, zowel het natte als het droge gedeelte van het ven, is zodanig afgenomen dat opwaardering van de kwaliteit gewenst is. **Figuur 1** geeft weer waar het Schaapsloopven ligt.

Parallel aan dit mogelijke venherstel is de gemeente Valkenswaard in het kader van de waterhuishouding van het bedrijventerrein Schaapsloop bezig om afgekoppeld hemelwater (afkomstig van verhard oppervlak) zoveel mogelijk vast te houden in het gebied (bufferen, infiltreren) alvorens het te lozen op oppervlaktewater. Deze ontwikkeling speelt een belangrijke rol in het hydrologische herstel van het Schaapsloopven en de kansrijkdom voor realisatie van een natte ecologische verbindingszone tussen het Schaapsloopven en de Tongelreep (Kragten, 2006). Doelsoorten voor de evz zijn: libellen (algemene soorten en kritische soorten als de tengere pantserjuffer en de bruine winterjufferen) en amfibieën waaronder de heikikker.

Figuur 1
Ligging Schapsloopven

In voorliggend rapport geven wij de uitkomsten weer van het inventariserend onderzoek naar beschikbare informatie inclusief de uitgevoerde ecoscan, en geven we aanbevelingen voor het uitvoeren van aanvullend onderzoek voor het venherstel.

1.2 Werkwijze

Het onderzoek bestaat uit drie stappen:

- 1) De eerste stap in het project bestaat uit het inventariseren van de kansen en knelpunten en het verzamelen en interpreteren van beschikbare informatie.
- 2) Beoordeling effecten van de ontwikkeling van het plangebied op de aangetroffen natuurwaarden en toetsing aan juridisch kader;
- 3) Opstellen advies over mogelijke vervolgstappen en maatregelen.

Stap 1: Inventarisatie en interpretatie beschikbare informatie

Beschikbare informatie over het Schaapsloopven is opgevraagd en verzameld (Gemeente Valkenswaard, Provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel, Bosgroep Zuid Nederland, IVN). Zowel de biotische als de abiotische situatie is in beeld gebracht. Hierbij is met name gelet of de beschikbare informatie voldoende inzicht geeft in de huidige toestand van het ven. Voor de flora en fauna is per soortgroep op basis van geschikt leefgebied of inventarisatiegegevens het mogelijk voorkomen van een soort beschreven. Op 16 juni 2009 is door twee ecologen van DHV een oriënterend veldbezoek aan het gebied gebracht. Hierbij waren ook de Bosgroep Zuid en het IVN Valkenswaard bij aanwezig.

Stap 2: Beoordeling van effecten en toetsing aan juridisch kader

Na het oriënterend veldbezoek en het literatuuronderzoek is gekeken of er voldoende informatie is om de effecten van een eventuele ontwikkeling van het plangebied te bepalen. Effecten zijn getoetst aan het juridisch kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet.

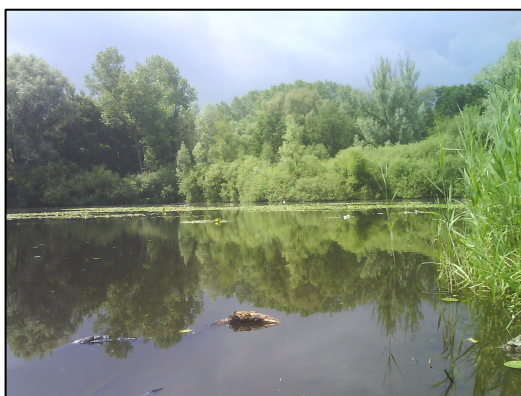
Stap 3: Advies over mogelijke vervolgstappen en maatregelen

Beschrijving huidige situatie Schaapsloopven, knelpunten, aandachtspunten, overtreding van eventuele verbodsbepalingen en ontbrekende kennis.

2 LIGGING EN KARAKTERISTIEK SCHAAPSLOOPVEN

Het Schaapsloopven ligt ten oosten van Valkenswaard en grenst aan het bedrijventerrein Schaapsloop (NAP + 24 m.) In Bijlage 1 is de omgeving en het ven weergegeven. Het ven bestaat eigenlijk uit twee geschakelde vennen en vormde vroeger een geheel. Momenteel bestaat het oostelijke deel uit droge heide en het westelijke deel uit een ven, zie figuur 2. Het geheel wordt grotendeels omsloten door een smalle strook van zandruggen (NAP +28 m.) met daaromheen bos (met name naaldbos) waarvan de ondergroei, voorzover aanwezig, bestaat uit voornamelijk ruigte- en kruidensoorten als brandnetel, braam, guldenroede, kleeftkruid, haagwinde en dovenetel. IVN geeft als mogelijke verklaring de aanwezige stort en verstoring van het gebied. Daarnaast wordt het gebied gebruikt om de hond uit te laten. De bodem van het gebied is zandig met her en der leemlagen. Op de bodem van het ven ligt een sliblaag van organisch materiaal. De ecologische kwaliteit van beide vennen is in de loop der jaren afgenomen.

In Aquasense|Grontmij (2005) wordt het Schaapsloopven als volgt gekarakteriseerd: "geëutrofeerd ven, in gebruik als visplas, grondwaterinlaat; nog zachtwater soorten".

Figuur 2
Het westelijk gelegen ven

Het oostelijk gelegen droge (heide)gebied

Het Schaapsloopven was een van de 25 uitverkoren kansrijke vennen in Noord-Brabant (Provincie Noord-Brabant, 2004). Daarnaast is de Schaapsloop met het ven in onder andere het Groenstructuurplan aangewezen als belangrijke natuur en wandelgebied. Het maakt tevens onderdeel uit van de ecologische verbindingszone ("Natuur het dorp in") richting het beekdal van de Tongelreep en het Natura2000 gebied Groote Heide, Leenderbos en Plateaux. Ook is het Schaapsloopven opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Geologie en geohydrologie

Het overgrote deel van het gebied heeft een toplaag bestaande uit dekzanden en ingeschakelde lösslagen. Aanwezige leemlagen vertragen de wegzijging van freatisch grondwater naar de ondergrond, waardoor in natte perioden opbolling optreedt en in sommige gevallen sprake kan zijn van schijnspiegels. Het gebied helt in noord-noordwestelijke richting en de regionale grondwaterstroming kent ook die richting. De stroming in en naar het topsysteem wordt van nature sterk bepaald door het reliëf en de aanwezigheid van leemlagen waarop water stagneert. Op de hogere dekzandgronden zijgt regenwater in en stroomt van nature over het leem naar de flanken van de beekdalen, waar het als lokale basenarme

kwel uittreedt (naar laagten zoals vennen en beekdalen). Door de aanwezigheid van zwak gebufferd ondiep afstromend grondwater worden gagelstruwelen regelmatig in het gebied aangetroffen. Dit geldt zeker voor het Schaapsloopven en naast omgeving. Gagelstruweel laat een duidelijke uitbreiding in areaal zien (oriënterend veldbezoek en mondelinge mededeling IVN en Bosgroep).

Het onderzoek naar de geohydrologie van het ven en naaste omgeving is in een apart rapport verwoord. De resultaten zijn in deze rapportage zoveel mogelijk verwerkt en meegenomen waar het onderwerp daarom vraagt.

Watersysteem

De voeding van het ven bestaat hoofdzakelijk uit regenwater en voor een klein deel uit ondiep lokaal grondwater. Er is geen sprake van voeding met diep grondwater (DHV, 2009). Indicatoren als Gagel en Moerashertshooi geven aan dat er kwelvoeding is. De ondiepe grondwaterstroom vanaf de dekzandrug- gen richting ven is niet aangetoond in het geohydrologisch onderzoek (DHV, 2009).

In het ven is geen peilschaal aanwezig. Tot in de jaren vijftig was wel een peilschaal aanwezig. Het waterpeil wordt incidenteel (tijdens droge periodes) op niveau gehouden door grondwater het ven in te pompen. Dit is een voorzorgsmaatregel om te voorkómen dat de watertemperatuur te hoog wordt en de zuurstofconcentraties te laag met vissterfte als gevolg. Inlaat van grondwater heeft niet als doel bufferende stoffen in het ven te brengen. Daar tegen over staat dat bij calamiteiten op het industrieterrein water uit het ven wordt gebruikt, bijvoorbeeld om te blussen. Of het ven van nature droogvalt is onbekend. Gezien de watervoerendheid in de zomerperiode van 2009 lijkt droogval niet voor te komen.

Watervegetatie en –fauna

De watervegetatie is zeer matig ontwikkeld (veld juni 2009, Aquasense|Grontmij, 2005, inventarisatiege- gevens, zie H5.1). Het aantal soorten in 2009 blijft beperkt tot hooguit vier a vijf. Het gaat om waterlelie, gele plomp, drijvend fonteinkruid (Potamogeton natans) en veenwortel. Dit wordt onderschreven door gegevens van de provincie en andere organisaties (zie H5.2.1)

De score voor de soortensamenstelling van de watervegetatie in 1994 en 1997 (Aquasense|Grontmij, 2005) is matig.

Macrofauna

Geen gegevens beschikbaar. Voor de overige aan water gebonden fauna zie hoofdstuk 5.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit van 2004 tot 2008 op basis van de diatomeeënsamenstelling (kiezelwieren) is matig. In 2006 was de kwaliteit ontoereikend (Waterschap De Dommel, 2008). Dit had te maken met een droge zomer.

De fysisch-chemische waterkwaliteit van het Schaapsloopven is te kenmerken als licht zuur tot neutraal, voedselarm (gelimiteerd voor orthofosfaat!) en zeer zwak gebufferd. Verder vallen de lage waarden voor chloride, sulfaat en het geleidingsvermogen op. De waarden duiden op een dominante invloed van regenwater. De organische belasting op basis van ammonium is laag (oligosaproob).

3 STREEFBEELD

Het streefbeeld voor het ven en naaste omgeving is samengesteld door gebruik te maken van:

- Vennen deel 13 van het Aquatisch Supplement (Arts, 2000)) bij het Handboek voor Natuurdoeltypen.
- Het vennenrapport van Aquasense/Grontmij uit 2005.
- Beoordelingssystematiek van de STOWA (STOWA, 2004).
- Het Vooronderzoek voor venherstel uit 1999 (IWACO, 1999).

Daarnaast zijn kenmerken en kansen uit het veld meegenomen zoals de aanwezigheid van relictsoorten van kenmerken vensoorten.

Het gaat hier om een eerste aanzet. Na overleg met betrokkenen (Bosgroep Zuid, gemeente Valkenswaard, IVN) en de haalbaarheid wordt de keuze voor het streefbeeld vastgesteld waarna het verder kan worden uitgewerkt.

Literatuur	Streefbeeld	Biota	Kenmerken abiotiek
Arts, G. 2000	Ondiep zwak gebufferde zandbodemvennen	Visfauna soortenarm Watervegetatie (zacht watersoorten, oeverkruidverbond) Macrofaunasoorten van kale zandbodems	Nitraat < 0,15 mg/l NH ₄ < 0,15 mg/l SO ₄ < 30 mg/l t-P < 0,03 mg/l Cl < 15 mg/l
Aquasense/Grontmij, 2005	Zeër zwak gebufferd ven (M12Z)	Idem	Zie Aquasense/Grontmij, 2005
STOWA, 2004	Ondiep zwak gebufferd zandbodemven	idem	Zie STOWA, 2004

In **zeer zwak gebufferde vennen** en **zwak gebufferde vennen** moet het opschonen gepaard gaan met maatregelen om buffering aan te brengen. Bijvoorbeeld inlaat van gebufferd grondwater (slechts zeer beperkt mogelijk zie hoofdstuk 4) of voorgezuiverd gebufferd oppervlaktewater of bekalking van het inziggebied. Indien geen mogelijkheden voor buffering aanwezig zijn dient te worden afgezien van opschoning. Ervaring van de Bosgroep leert dat de zaadbank doorgaans voldoende aanwezig en vitaal is.

4 NATUURWETGEVING EN -BELEID

Voor de toetsing van de effecten dient met verschillende wetten en beleidslijnen rekening gehouden te worden. De herinrichting van het plangebied kan effecten hebben op door natuurwetgeving en -beleid beschermde planten en dieren en hun biotopen. In dit kader dienen de volgende vragen beantwoord te worden:

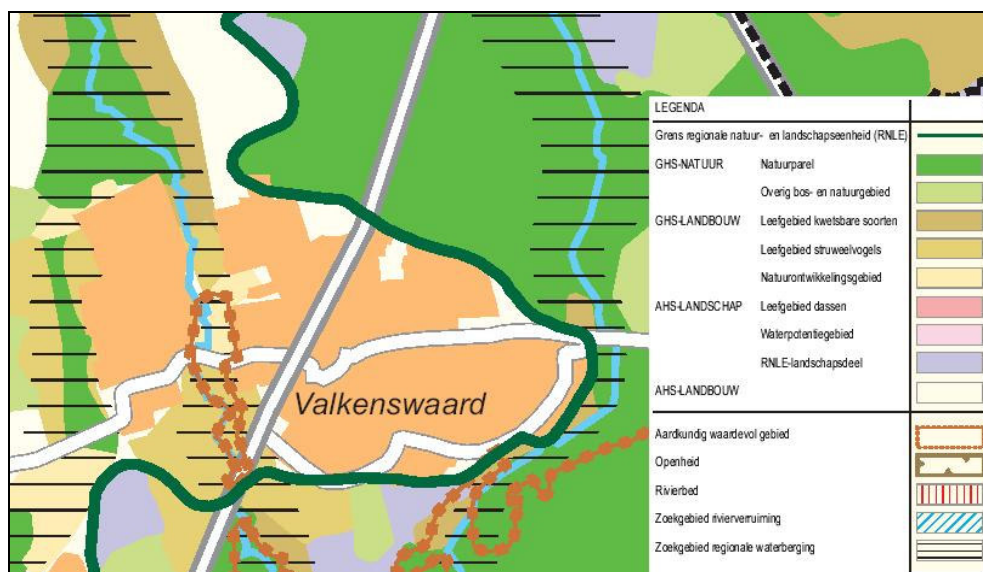
- 1) Provinciale uitwerking van het compensatiebeginsel: worden er waarden binnen de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, biotopen van Rode Lijstsoorten aangetast? Wordt beplanting gekapt die valt onder de Boswet?
- 2) Natura 2000 (Vogel- en Habitatrichtlijn): zijn er mogelijk significante gevolgen voor de natuurwaarden die in de richtlijn aangewezen zijn?
- 3) Flora- en Faunawet: worden de verbodsbepalingen voor beschermde soorten overtreden?

In het voorliggend hoofdstuk worden de drie bovenstaande categorieën van wetgeving en beleid nader beschreven en is aangegeven op welke wijze getoetst moet worden.

4.1 Provinciale uitwerking van het compensatiebeginsel

In het Streekplan van 2002 zijn alle bestaande en nieuwe natuurgebieden in de Groene hoofdstructuur (GHS) opgenomen. De GHS bestaat uit GHS-natuur (valt samen met de EHS) en GHS-landbouw en er geldt een beschermingsregime volgens het “nee-tenzij” principe (compensatiebeginsel). De planologische bescherming wordt in gemeentelijke bestemmingsplannen vastgelegd.

Natuurwaarden die verloren gaan door menselijk handelen moeten worden vervangen door nieuwe natuur. Bij het vaststellen van de oppervlakte van de aan te leggen natuur worden zowel de natuurkwaliteit als de oppervlakte van de verloren gegane natuur meegewogen. Ook moet een gelijksoortige natuur worden aangelegd; een moeras vernietigen en bij wijze van compensatie bos planten is bijvoorbeeld geen optie.

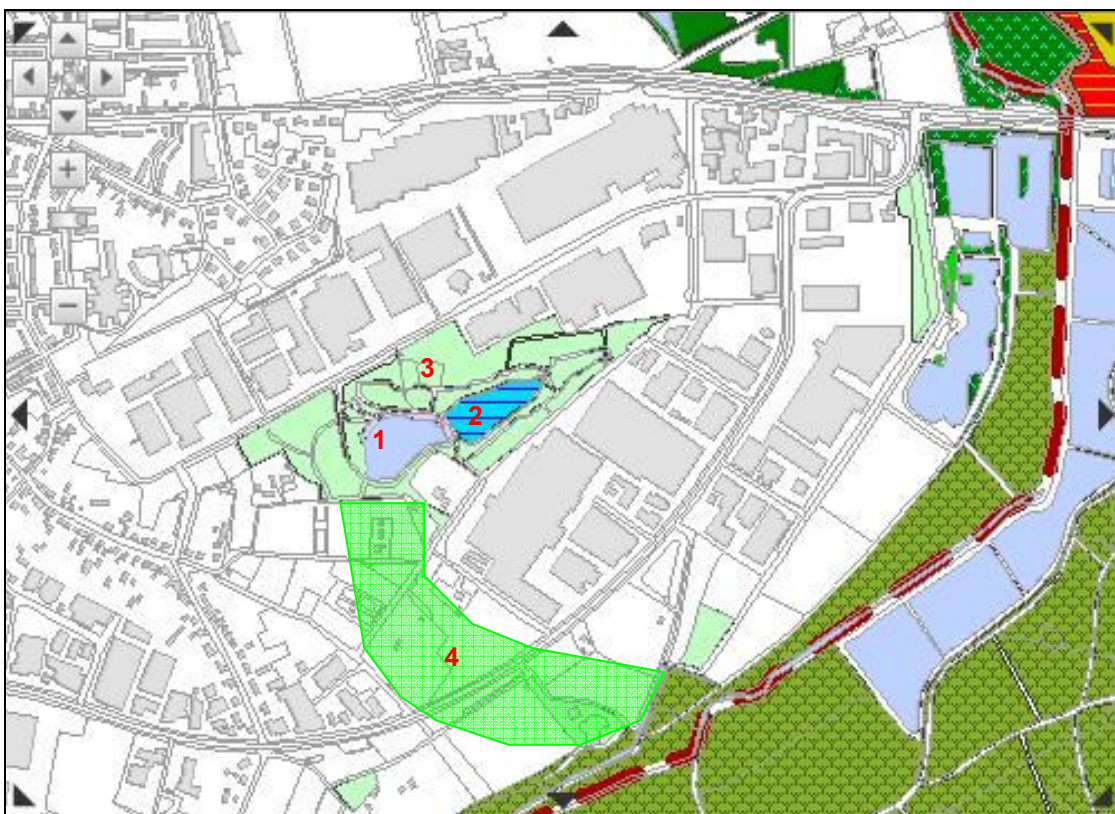

Figuur 3

Valkenswaard ligt buiten het RNLE gebied 'Kempische Beken' (Bron: Streekplan Noord-Brabant 2002)

Groene Hoofdstructuur (GHS)

De GHS-natuur zijn alle bestaande bos- en natuurgebieden ondergebracht met de ecologische verbindingzones daartussen, alsmede de reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden die zijn begrensd in het kader van de ecologische hoofdstructuur. Het Schaapsloopven bevindt zich in een stedelijke regio, samen met o.a. Eindhoven, Helmond en Best (zie **Figuur 3**) en buiten het RNLE-gebied 'Kempische Beken' (Regionale Natuur- en Landschapseenheid). Ondanks dat het gebied zich in een stedelijke regio bevindt maakt het Schaapsloopven wel deel uit van de EHS (zie **Figuur 4**).

Figuur 4

Het Schaapsloopven maakt onderdeel uit van de EHS (Bron: Provincie Noord-Brabant). Daarnaast is een ecologische verbindingzone geprojecteerd richting beekdal van de Tongelreep (Groenstructuurplan, 1998),

In het Schaapsloopven zijn de volgende Natuurdoeltypen gedefinieerd (Bron: Provincie Noord-Brabant Ecologische Hoofdstructuur 2008);

- 1) Ven (ongebufferd-gebufferd, soortenrijk).
- 2) Droge heide.
- 3) Multifunctioneel bos.
- 4) Gemeentelijke EVZ conform het Groenstructuurplan van gemeente Valkenswaard uit 1998.

Natuurgebiedsplan 'Dommeldal Zuidwest'

Ten oosten van het Schaapsloopven liggen het Beekdal Tongelreep en de natuurgebieden Groote Heide en 't Leenderbos. Door natuurherstelprojecten in deze gebieden zijn tal van kenmerkende planten- en diersoorten weer teruggekeerd of hebben zich kunnen uitbreiden, zoals de Vlottende waterranonkel, Veldrus, Bos- en Weidebeekjuffer, Heikikker, Roodborsttapuit en Sprinkhaanzanger.

Voor de heidevelden en vennen in deze gebieden wordt gestreefd naar behoud en optimalisering van de heide- en venvegetaties.

Bestemmingsplan Schaapsloop 1 (1997)

De bestemming van het Schaapsloopven is 'Natuurgebied'. Dit betekent dat er voor diverse activiteiten aan aanlegvergunning nodig is. Het gaat om:

- Het vellen of rooien van houtgewas, anders dan dunning.
- Het bebossen of herbebossen van gronden.
- Het ontginnen, bodem verlagen, afgraven, ophogen of egaliseren.

Dit bestemmingsplan maakt geen verwijzing naar de Boswet. Het Schaapsloopven ligt binnen de bebouwde kom. De Boswet is daarom niet van toepassing.

Rode Lijst

Op Rode Lijsten staan soorten die bedreigd zijn in hun voortbestaan en hebben zodoende een belangrijke signaleringfunctie. Rode Lijstsoorten zijn per definitie niet wettelijk beschermd. Instellingen die met natuurbehoud te maken hebben kunnen wel rekening houden met bedreigde soorten door bijvoorbeeld zorgvuldig om te gaan met gebieden waar Rode Lijstsoorten voorkomen.

Herstel van het Schaapsloopven zal een positieve bijdrage leveren aan Rode Lijstsoorten die hier voorkomen. De gemeente Valkenswaard kan bijvoorbeeld in de gemeentelijke natuurbeleidsplannen het Schaapsloopven extra prioriteit te geven.

4.2 Flora en fauna

Flora en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en Faunawet van kracht. De wet richt zich op de bescherming van in het wild levende planten en dieren. Nieuw in de Flora- en Faunawet is de erkenning dat dieren, ook zonder direct nut voor de mens, waardevol zijn. De Flora- en Faunawet beschermt naast de zeldzame en bedreigde ook de algemenere soorten die van nature in Nederland voorkomen. Het beschermingsregime varieert wel afhankelijk van de status van de soort.

Indien herstelmaatregelen (bijvoorbeeld het baggeren van slib) leiden tot overtreding van verbodsbepalingen, moet gekeken worden of deze werkzaamheden kunnen worden aangepast, zodat deze niet of minder schadelijk zijn en dient in sommige gevallen ontheffing aangevraagd te worden. Ook met een ontheffing is bij het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen de algemene zorgplicht van toepassing, die vraagt om een zorgvuldig 'groen' handelen.

Natura 2000

Alle Vogel- of Habitatrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben. De overkoepelende naam voor (combinaties van) deze gebieden is 'Natura 2000-gebied'. In deze gebieden is het opzettelijk verstoren of vernielen van voortplantings- en rustplaatsen van planten en dieren verboden.

Ten oosten van het Schaapsloopven bevindt zich op ca. 0,5 km het Natura 2000-gebied 'Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux' (zie **Figuur 5**). Een aantal habitattypen dat voor dit gebied is geformuleerd komt overeen met de doelen voor het Schaapsloopven. Het gaat om het type zwak gebufferd ven en droge heide. Behoud en herstel van het Schaapsloopven levert een positieve bijdrage voor de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied gebied 'Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux' gezien het feit dat deze instandhoudingsdoelen vragen om uitbreiding en verbetering van de kwaliteit.

Figuur 5
Met geel is het nabijgelegen Natura 2000-gebied weergegeven

5 NATUURWAARDEN IN HET SCHAAPSLOOPVEN

5.1 Bronnen en werkwijze

Voor de toetsing aan de wetgeving en het provinciale compensatiebeginsel is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens afkomstig van

- Provincie Noord-Brabant.
- Stichting Bargerveen.
- Bosgroep Zuid Nederland.
- IVN Valkenswaard.

Ook is gebruik gemaakt van landelijke atlanten/verspreidingskaarten voor zoogdieren, dagvlinders, amfibieën en reptielen. Tevens zijn gegevens van het Natuurloket bekeken: van het kilometerhok waarbinnen het plangebied ligt zijn gegevens beschikbaar over vaatplanten, amfibieën, paddestoelen, libellen en dagvlinders. Van de overige soortgroepen zijn geen gegevens bekend.

Op basis van een veldbezoek, op 16 juni 2009, en de standplaatseisen (planten) en biotoopeisen (dieren) is een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid van voorkomen van beschermde soorten in het plangebied. In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven.

5.2 Verwachte effecten

5.2.1 Flora

Uit gegevens van Natuurloket blijkt dat in de kilometerhokken waarin het plangebied valt drie beschermde soorten van Tabel 1 voorkomen en één soort van Tabel 2 of 3. Een beschermde soort van Tabel 1 wil zeggen een soort die valt onder een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen. Uit inventarisatiegegevens en het veldbezoek blijkt dat Wilde Gagel (Tabel 2) in het gebied voorkomt. Figuur 6 geeft de Wilde Gagel weer. Ook is Moerashertshooi (Rode Lijst) aangetroffen waaruit blijkt dat het gebied gevoed wordt door gebufterd grondwater. Figuur 67 laat het Moerashertshooi zien. In tabel 3 zijn waarnemingen uit 2006 opgenomen. De Bosgroep Zuid Nederland geeft op basis van een vegetatieopname in 2007 aan dat sprake is van een sterk verdroogde situatie. Bijzondere soorten die zijn aangetroffen: draadzegge, klokjesgentiaan, moerashertshooi en vlottende bies. In 2008 zijn door het IVN Zonnedaauw (Rode Lijst) en wederom Klokjesgentiaan (Rode Lijst) waargenomen. Hoewel het droge ven 'droge heide' als natuurdoeltype heeft, is in het verleden nooit droge heide aangetroffen. Het natuurdoeltype 'natte heide' zou het gebied beter kenmerken.

Figuur 6 - Wilde Gagel

Figuur 7 - Moerashertshooi

Tabel 1

Plantwaarnemingen in het Schaapsloopven (Bron: Provincie Noord-Brabant, 2006)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	FF-wet
Struikhei	<i>Calluna vulgaris</i>		
Wilde gagel	<i>Myrica gale</i>	GE	Tabel 2
Veenpluis	<i>Eriophorum angustifolium</i>		
Moerashertshooi	<i>Hypericum elodes</i>	KW	
Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>		
Moeraszegge	<i>Carex acutiformis</i>		
Stijve zegge	<i>Carex elata</i>		
Pilzegge	<i>Carex pilulifera</i>		
Wijfjesvaren	<i>Athyrium filix-femina</i>		
Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>		

Legenda: KW = Kwetsbaar GE = Gevoelig

In het ven komen buiten gele plomp, waterlelies en veenwortel weinig waterplanten voor. Tenger fontein-kruid is in 2007 naast kikkerbeet en kroos aangetroffen. De dikke sliblaag verhindert mogelijk ontkieming van meer kenmerkende vensoorten. De aanwezigheid van knolrus duidt op een verzuurde situatie. In het verleden kwamen nog verschillende beschermde soorten in het gebied voor (zie Bijlage 2) zoals Drijvende Waterweegbree. In de oeverzone komt veel riet en moeraszegge voor.

Conclusie

Hoewel de actuele botanische waarden beperkt zijn vanwege onvoldoende voeding met kwel, de aanwezigheid van een dikke organische sliblaag, het ontbreken van gradiënten en de aanwezige struiklaag, blijkt uit inventarisatiegegevens van de afgelopen jaren dat er in het gebied nog steeds een aantal bijzondere soorten aanwezig is, waaronder beschermde soorten. Deze zijn met name in het droge ven te vinden. Met het herstel van de hydrologie, het uitbaggeren van het westelijk ven en het herstellen van gradiënten wordt de kans op terugkeer van typerende vensoorten aanzienlijk vergroot.

5.2.2 Broedvogels

Voorkomen

In het Schaapsloopven komen diverse vogels voor. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet (Tabel 2). Uit inventarisatiegegevens blijkt dat ook een aantal Rode Lijstsoorten in het gebied voorkomt. In tabel 4 zijn deze weergegeven. Het gebied is met name aantrekkelijk voor bosvogels. In 1999 is nog een Watersnip gezien maar het gebied is gezien de ligging en omvang minder geschikt voor watervogels. In Bijlage 4 zijn de waargenomen soorten op een kaart weergegeven. Bij het Natuurloket zijn geen gegevens bekend van (broed)vogels.

Tabel 2

Aangetroffen vogelsoorten in het Schaapsloopven (Bron: Provincie Noord-Brabant, 2005)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	GE
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	
Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	

Goudhaan	Regulus regulus	
Groene specht	Picus viridis	KW
Groenling	Carduelis chloris	
Grote bonte specht	Dendrocopos major	
Kuifmees	Parus cristatus	
Matkop	Parus montanus	GE
Staartmees	Aegithalos caudatus	
Tuinfluitier	Sylvia borin	
Vlaamse gaai	Garrulus glandarius	
Waterhoen	Gallinula chloropus	
Wielewaal	Oriolus oriolus	KW
Zanglijster	Turdus philomelos	
Zwarte kraai	Corvus corone corone	
Zwartkop	Sylvia atricapilla	

Conclusie

Uit inventarisatiegegevens blijkt dat het Schaapsloopven een zeer geschikt gebied voor bosvogels is. Indien bomen gekapt worden om de verdamping (evaporatie) en de onttrekking door de bomen af te laten nemen dient dit buiten het broedseizoen te gebeuren.

Knelpunten voor Rode Lijstsoorten

Wielewaal

Verlies van broedhabitat door afname hoogstamboomgaarden, houtwallen en loof- en gemengde bossen.

Groene Specht

Verruiging en vergrassing van open bosbodems (afname van mierenpopulaties: voedselgebrek) en afname van open plekken in bossen (verdichting of kaalkaap bossen).

Matkop

Veranderingen in bossamenstelling (jong bos / oud bos), verdroging en verruiging van vegetaties.

5.2.3 Zoogdieren

Voorkomen

Er zijn geen inventarisatiegegevens beschikbaar van zoogdieren. Ook bij het Natuurloket zijn geen gegevens bekend van zoogdieren.

Het plangebied maakt zonder twijfel deel uit van het leefgebied van algemene soorten zoals Bosmuis, Huismuis en Egel. In het aanliggende Natura 2000-gebied komen soorten als Steenmarter en Hermelijn voor.

De bomen in het plangebied zijn mogelijk geschikt om voor vleermuizen als vaste verblijfplaatsen te fungeren. Tevens kunnen het ven en de bos-/struikranden dienen als jachtgebied dan wel als vliegroute voor vleermuizen. In het kader van de Flora- en faunawet zijn vleermuizen streng beschermd (soorten van Tabel 3). Dit geldt ook voor verblijfplaatsen en vlieg- dan wel jachtroutes.

Conclusie

Vanwege de geïsoleerde ligging (zie figuur 1) en omvang is de kans klein dat in het gebied bijzondere zoogdieren voorkomen met uitzondering van vleermuizen. Bij het vrijstellen van venoevers en het kappen van bomen op de dekzandruggen worden mogelijk vaste verblijfplaatsen of vlieg- cq. jachtroutes verstoord/vernietigd. Hier moet aanvullend onderzoek plaatsvinden.

5.2.4 Amfibieën en reptielen

Voorkomen

Uit gegevens van het Natuurloket blijkt dat in de kilometerhokken waarin het plangebied valt drie beschermde amfibiesoorten van Tabel 1 voorkomen en één soort van Tabel 2 of 3. Naast algemene amfibiesoorten als de Groene kikker, Bruine kikker en de Gewone pad komen mogelijk ook de Heikkikker (Tabel 3) en de Kleine Watersalamander in het gebied voor (mondelinge mededeling dhr. H. van Kleef, Stichting Bargerveen).

Van reptielen zijn bij het Natuurloket geen gegevens beschikbaar. Het gebied vormt in principe een goed biotoop voor levendbarende hagedis (vochtige heide, venoevers en dekzandruggen). Het complex van Groote Heide, Leenderbos en Malpie vormt een van de belangrijkste (aaneengesloten) leefgebieden van deze soort. De geïsoleerde ligging van het Schaapsloopven maakt het gebied voor de soort echter moeilijk bereikbaar.

Conclusie

Het Schaapsloopven vormt een geschikt habitat voor amfibieën waaronder mogelijk beschermde soorten. Indien maatregelen worden uitgevoerd om het ven te herstellen wordt uit oogpunt van de zorgplicht aanbevolen maatregelen te treffen om de effecten op amfibieën te beperken. In een nog op te stellen plan van aanpak is nader onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde amfibieën van tabel 2 of 3 voor aanvang van werkzaamheden noodzakelijk. Hierbij is ook aandacht voor eventueel voorkomende reptielen in het gebied.

5.2.5 Vissen

Stichting Bargerveen heeft op 18 mei 2009 een visstandonderzoek uitgevoerd in het Schaapsloopven. In tabel 5 zijn de resultaten van dit onderzoek weergegeven. Dit visstandonderzoek maakt onderdeel uit van een studie naar de effecten van Zonnebaars op levensgemeenschappen (watermacrofauna) van zwakgebufferde wateren. Van vissen zijn bij het Natuurloket geen gegevens beschikbaar. Tijdens het veldbezoek van 16 juni 2009 is in de oostzijde van het ven een Snoek gezien.

Tabel 3

Visstand Schaapsloopven (Bron: Stichting Bargerveen, 2009)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Lengteklassen						
		1-5	6-10	11-15	16-20	21-30	31-50	>50 cm
Rietvoorn/Ruisvoorn	<i>Rutilus erythrophthalmus</i>		1					
Snoek	<i>Esox lucius</i>			3	4	1	1	
Vetje	<i>Leucaspis delineatus</i>	14						
Zonnebaars	<i>Lepomis gibbosus</i>		2	2				
Aal/Paling	<i>Anguilla anguilla</i>					1		
Baars	<i>Perca fluviatilis</i>		7					
Karper	<i>Cyprinus carpio</i>							2
Blankvoorn	<i>Rutilus rutilus</i>			1				

Gezien de visstand kan men spreken van een snoek-blankvoornviswatertype. Hiertoe behoort een aantal kenmerkende vissoorten als Snoek, Blankvoorn en Baars. Begeleidende vissoorten zijn Ruisvoorn, Vetje en Karper. Van de aangetroffen soorten is het Vetje als kwetsbaar opgenomen op de Rode lijst. Deze vissoort is niet wettelijk beschermd. Het Vetje is een karperachtig visje dat leeft in stilstaande en langzaam stromende wateren. De soort is niet kenmerkend voor het venmilieu.

Figuur 8

Recreatie in het Schaapsloopven.

Conclusie

Het Schaapsloopven vormt een geschikt habitat voor vissen waaronder in ieder geval één Rode Lijstsoort. Indien maatregelen worden uitgevoerd om het ven te herstellen wordt uit oogpunt van de algemene zorgplicht aanbevolen maatregelen te treffen om de effecten op vissen te beperken. Indien de zichtdiepte van het ven afneemt, kunnen ook de (schaars aanwezige) hogere waterplanten en ondergedoken waterplanten verdwijnen. Dit zal effect hebben op onder andere de huidige visstand, hoewel de onderwatervegetatie in het streefbeeld voor dergelijke vennen als niet goed ontwikkeld wordt gekenmerkt (Arts, 2000). In relatie tot het doorzicht en de ecologische kwaliteit is het verder belangrijk om

het ven eventueel uit te baggeren. Dit levert een geschikt bodemsubstraat voor wortelende waterplanten en typerende venmacrofauna van minerale zandbodems, het zorgt voor minder opwerveling van bodem-materiaal en de nalevering van voedingsstoffen verdwijnt.

Een voorlopige conclusie van het onderzoek van Bargerveen is dat de aantallen zonnebaars momenteel niet schadelijk zijn. Een verdere groei van deze exoot kan wel schadelijke gevolgen hebben voor andere vissensoorten en amfibieën, omdat de zonnebaars zich voedt met hun eieren en broedt.

5.2.6 Libellen, vlinders en overige diergroepen

Uit gegevens van Natuurloket blijkt dat in de kilometerhokken waarin het gebied valt twee libellen voorkomen die op de Rode Lijst staan. In het verleden zijn meerdere soorten libellen in het gebied aangetroffen waaronder enkele zeldzame soorten als de Tengere pantserjuffer.

Uit gegevens van het Natuurloket blijkt verder dat er ook één vlinder voorkomt die op de Rode Lijst staat. Gedetailleerde inventarisatiegegevens zijn niet beschikbaar.

Het is niet waarschijnlijk dat beschermde kevers in het plangebied aanwezig zijn.

Conclusie

De trend laat een achteruitgang aan diversiteit in het Schaapsloopven zien. Veelal zorgt vermesting van het oppervlaktewater tot een achteruitgang of het verdwijnen van libellen en waterkevers. Echter, zolang er nog relictpopulaties van karakteristieke soorten in het ven aanwezig zijn, is herstel van het ven voor libellen en vlinders gunstig. Hierbij dient pleksgewijs en in fasen herstel plaats te vinden.

6 CONCLUSIE & ADVIES VOOR VERVOLGPCEDURES

EHS

Ondanks dat het gebied zich in een stedelijke regio bevindt maakt het Schaapsloopven deel uit van de EHS. Daarin zijn drie natuurdoeltypen gedefinieerd:

- 1) Ven (ongebufferd-gebufferd, soortenrijk).
- 2) Droge heide.
- 3) Multifunctioneel bos.

Natuurgebiedsplan

Voor de heidevelden en vennen in het gebied 'Dommeldal Zuidwest' wordt gestreefd naar behoud en optimalisering van de heide- en venvegetaties. Dit staat beschreven in het Natuurgebiedsplan 'Dommeldal Zuidwest'

Natura 2000

Behoud en herstel van het Schaapsloopven levert een positieve bijdrage voor de instandhoudingdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied gebied 'Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux' gezien het feit dat deze instandhoudingsdoelen vragen om uitbreiding en verbetering van de kwaliteit.

Flora- en fauna

- In het gebied zijn nog steeds een aantal bijzondere plantensoorten aanwezig, waaronder beschermde soorten.
- Het gebied bevat verblijfplaatsen van een aantal bijzondere vogelsoorten (Rode Lijst) evenals algemene vogelsoorten.
- Vanwege de ligging en omvang is de kans klein dat in het gebied bijzondere zoogdieren voorkomen. Eventuele werkzaamheden waaronder het kappen van bomen leveren waarschijnlijk negatieve effecten op voor vleermuizen (verstoring en vernietiging verblijfplaatsen, jachtroutes) en vogels.
- Het Schaapsloopven vormt een geschikt habitat voor amfibieën waaronder mogelijk beschermde soorten.
- Er worden geen reptielen in het gebied verwacht.
- Het Schaapsloopven vormt een geschikt habitat voor vissen waaronder in ieder geval één Rode Lijstsoort.
- In het gebied komen bijzondere libellen voor (Rode Lijst). In het verleden kwamen veel meer bijzondere soorten voor.

Veelal zorgen verdroging en vermessing van het oppervlaktewater tot de achteruitgang en/of het verdwijnen van soorten. Uit de gegevens blijkt dat er nog relictpopulaties van karakteristieke soorten in en rondom het ven aanwezig zijn. Uitbreiding van karakteristieke soorten moet plaatsvinden door herstel van de bijbehorende standplaatsfactoren. Hierbij kan gedacht worden aan het creëren van schrale oevers (plaggen, uitmijnen), het maken van geleidelijke overgangen, het verwijderen van slib, herstellen van kwelvoeding in wortelzone, et cetera.

De karakterisering van het Schaapsloopven in Aquasense|Grontmij (2005) als “geëutrofeerd ven, in gebruik als visplas, grondwaterinlaat; nog zachtwater soorten” kan op basis van dit onderzoek als volgt getypeerd worden:

- Voedselarm zwak gebufferd ven (gelimiteerd door orthofosfaat), niet (meer) in gebruik als viswater, grondwaterinlaat vindt plaats als veel water uit het ven wordt onttrokken en typische vensoorten in het oostelijk ven zijn aanwezig.

Aanbevelingen

Indien herstel van de hydrologie kansrijk is en de daarbijbehorende maatregelen worden uitgevoerd samen met het verschralen van het ven (uitbaggeren, plaggen) en het herstellen van gradiënten (plaggen, dam verwijderen), zal de kans op terugkeer van typerende vensoorten aanzienlijk worden vergroot. De ervaring van de Bosgroep leert dat de zaadbank doorgaans voldoende aanwezig en vitaal is. Als dit niet zo is dan hebben maatregelen geen effect.

Indien maatregelen worden uitgevoerd om het ven te herstellen wordt uit oogpunt van de zorgplicht aanbevolen maatregelen te treffen om de effecten op vissen, planten en andere organismen te beperken. Voor libellen moet bijvoorbeeld pleksgewijs en in fasen herstel van venoevers plaatsvinden, zodat aanwezige vegetatie niet in een keer wordt verwijderd en libellen de kans krijgen te vluchten naar geschikte biotopen in de nabijheid. Dit geldt ook voor het baggeren van het ven om de macrofauna te ontzien. De uitvoering dient uitgewerkt te worden in een nog op te stellen plan van aanpak.

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde amfibieën van tabel 2 of 3 en vleermuizen (tabel 3) moet voor aanvang van werkzaamheden uitgevoerd worden. Relictpopulaties van bijzondere plantensoorten in het oostelijke ven moeten beschermd worden.

Voor het verwijderen van het slib dient de kwaliteit in beeld te worden gebracht, zodat afzetmogelijkheden cf. het Besluit Bodemkwaliteit bepaald kunnen worden (voor verspreiden op aangrenzend perceel, toetsing msPAF; toepassen grond (buiten het gebied) is een ander beoordelingskader van toepassing).

7 LITERATUUR EN BRONNEN

- Aquasense|Grontmij en Alterra, 2005. Huidige toestand en vervolgaanpak Brabantse vennen. In opdracht van Provincie Noord-Brabant.
- Arts, Gertie H.P., Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren deel 13, Vennen, Achtergronddocument bij het "Handboek Natuurdoeltypen in Nederland", Rapport EC-LNV nr AS-13 Wageningen 2000.
- Bal, D., H.M. Beijer, M. Fellingier, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal & F.J. van Zadelhoff, 2001. Handboek Natuurdoeltypen. Rapport Expertisecentrum LNV nr. 2001/020, Wageningen.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (redactie) (1992) Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005. Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg / Stichting RAVON, Nijmegen.
- Gemeente Valkenswaard, 1995. Groenstructuurplan
- Henrik, W. de Nie (1997) Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Stichting Atlas Verspreiding Nederlandse Zoetwatervissen, Doetinchem.
- Kragten, 2006. Natuurontwikkeling De Wetering, in opdracht van de gemeente Valkenswaard, Roermond
- Kranenbarg, J, R.P.J.H. Struijk, E. Broekelkamp, W. Kuijsten, F. Spikmans & P. Frigge, 2008. Verspreidingsonderzoek vissen 2007. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2008-05.
- Provinciale Staten van Noord-Brabant (2002) Streekplan Noord-Brabant 2002, Brabant in Balans, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant, 2004. Uitvoeringsplan venherstel Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant, 2006. Natuurgebiedsplan Dommeldal Zuidwest, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant, 2007. Uitvoeringsplan venherstel Noord-Brabant; Te herstellen vennen en aanpak 2007-2012 's-Hertogenbosch.
- STOWA, 2004. Ontwikkeling Stowa beoordelingssysteem vennen. Stowa rapportnummer 2004-02.
- Tax, M.H. (1989) Atlas van de Nederlandse dagvlinders. Vlinderstichting, Wageningen en Natuurmonumenten, 's Gravenhage.
- Waterschap De Dommel, 2008. Monitoring van diatomeeën in vennen in 2007.
- IVN, 1973/1974, Inventarisatierapport De Schaapsloop te Valkenswaard.
- IVN, 1989, Inventarisatierapport De Schaapsloop te Valkenswaard.

Inventarisatiegegevens

- Provincie Noord-Brabant.
- Stichting Bargerveen.
- Bosgroep Zuid.
- IVN.

Internet

www.brabant.nl	- Provinciaal beleid
www.minInv.nl	- LNV, Natura 2000-gebieden & Flora- en faunawet
www.ravon.nl	- Reptielen, Amfibieën, vissen
www.soortenbank.nl	- Soortgegevens flora en fauna
www.waarneming.nl	- Waarnemingen flora en fauna

COLOFON

Gemeente Valkenswaard/Inventarisatie en overzicht huidige situatie Schaapsloopven Valkenswaard
HMo/MBo/NH/LW-EH20100001

Opdrachtgever	: Gemeente Valkenswaard	
Project	: Inventarisatie en overzicht huidige situatie Schaapsloopven Valkenswaard	
Dossier	: C1742-01-001	
Omvang rapport	: 21 pagina's	
Auteur	: drs. J.P.M. van de Graaf en drs. ing. M. G. Boute	
Projectleider	: drs. ing. M. G. Boute	
Projectmanager	: ing. J.C.I. Moerkerk	
Datum	: 5 mei 2010	
Naam/Paraaf	:	ing. J.C.I. Moerkerk

DHV B.V.

Ruimte en Mobiliteit

Larixplein 1

5616 VB Eindhoven

Postbus 80007

5600 JZ Eindhoven

T (040) 250 92 50

F (040) 250 92 51

E eindhoven@dhv.nl

www.dhv.nl/bz

BIJLAGE 1 LIGGING PLANGEBIED

BIJLAGE 2 GEGEVENS NATUURLOKET

Rapportage voor kilometerhok X:161 / Y:373								
Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten	3	1			4	goed	-	1991-2007
Mossen						redelijk		1997-2007
Korstmossen						niet		1992-2007
Paddestoelen					1	slecht	0%	1992-2007
Zoogdieren						niet		1997-2007
Broedvogels						niet		1996-2007
Watervogels						niet		96/97-06/07
Reptielen						niet		1992-2007
Amfibieën	3	1				goed	51-100%	1992-2007
Vissen						niet		1992-2007
Dagvlinders					1	redelijk	0%	1998-2008
Nachtvlinders						niet		1980-2008
Libellen					2	goed	51-100%	1993-2007
Sprinkhanen					1	goed	11-25%	1993-2007
Overige ongewervelden					1	slecht	0%	1993-2007

FF1 = Flora- en faunawet
lijst 1 (vrijstelling)

FF23 = Flora- en faunawet
lijst 2 + 3 (streng
beschermd)

Hrl = Habitatrictlijn (alleen
bijlage 2 en 4)

RL = Rode Lijst

(#) = tevens
meetnetgegevens
verzameld.

FF1 = Flora- en faunawet
lijst 1 (vrijstelling)
FF23 = Flora- en faunawet
lijst 2 + 3 (streng
beschermd)
Hrl = Habitatrichtlijn (alleen
bijlage 2 en 4)
RL = Rode Lijst
(#) = tevens
[meetnetgegevens](#)
 verzameld.

BIJLAGE 3 INVENTARISATIEGEGEVENS FLORA

Bronnen:

- 1) Bosgroep-Zuid Nederland, 2007: Venoever
- 2) Bosgroep-Zuid Nederland, 2007: Natte / vochtige heide
- 3) Iwaco, 1999: Hele gebied

		1943	1957 ¹	1983/7	1994	1997- '99
Doelsoorten zwakgebufferde vennen						
Waterlobelia	<i>Lobelia dortmanna</i>	W				
Veelstengelige waterbies	<i>Eleocharis multicaulis</i>		O	O	O	O
Moerassmele	<i>Deschampsia setacea</i>	W				
Late/dwergzegge	<i>Carex oederi</i>	W		O		W O
Moerashertshooi	<i>Hypericum elodes</i>		W O	O		
Oeverkruid	<i>Littorella uniflora</i>		W			W
Drijvende waterweegbree	<i>Luronium natans</i>					
Viottende bies	<i>Scirpus fluitans</i>		W O	W O		
Ongelijkbladig fonteinkruid	<i>Potamogeton gramineus</i>					W
Stijve moerasweegbree	<i>Echinodorus ranunculoides</i>		W			
Kruipende moerasweegbree	<i>Echinodorus repens</i>			W		
Gesteeld glaskroos	<i>Elatine hexandra</i>				W	W
kranswier	<i>Nitella flexilis</i>				W	W
Witte waterranonkel	<i>Ranunculus ololeucos</i>	W		O		
Duizendknoopfonteinkruid	<i>Potamogeton polygonifolius</i>	W		O		
Naaldwaterbies	<i>Eleocharis acicularis</i>			W	W	
Soorten van zure milieus						
Knolrus	<i>Juncus bulbosus</i>		O	W O	O	
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>					O
Veenmossen	<i>Sphagnum sp.</i>				O	
Sikkelmossen	<i>Drepanocladus sp.</i>				W	
Zonnedaauw div.	<i>Drosera sp.</i>	W				O
Veenpluis	<i>Eriophorum angustifolium</i>			O		
Snavelbies	<i>Rhynchospora sp.</i>	W				O
Kruipend struisgras	<i>Agrostis canina</i>				O	O
Pijpestrootje	<i>Molinia caerulea</i>			O	O	O
Soorten van eutrofe milieus						
Waterlilie	<i>Nymphaea alba</i>		W	W	W	W
Gele plomp	<i>Nuphar lutea</i>			W	W	W
Drijvend fonteinkruid	<i>Potamogeton natans</i>		W O	O	W	W
Gekroesd fonteinkruid	<i>Potamogeton crispus</i>		W		W	
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>			O	W O	W O
Riet	<i>Phragmites australis</i>			W	O	W O
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>		W	W	W	W

Legenda: O = Oost W = West

Bron gegevens: Sissingh (1943), Van Donselaar (1957), Van Kessel (1984), Mol (1987), Van Beers (1996), Verbeek et al. (1997), IWACO 1999). Zie Van Beers (1996) voor referenties van voor 1996.

BIJLAGE 4 INVENTARISATIEGEGEVENS VOGELS EN FLORA